

MATEMATİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ OKUL DENEYİMİ DERSİNE YÖNELİK BEKLENTİLERİ NELERDİR?

Dr. Gönül Kurt Erhan
Başkent Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
gonulerhan@baskent.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, matematik öğretmen adaylarının Okul Deneyimi dersine yönelik beklentilerini belirlemektir. Çalışma grubunu, bir vakıf üniversitesinin İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü 4. sınıfında ve Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Bölümü 5. sınıfında öğrenim gören ve 2015-2016 öğretim yılı güz döneminde Okul Deneyimi dersini alan 26 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, öğretmen adaylarının, dönem başında, Okul Deneyimi dersinden neler beklediklerine dair yazdıkları raporlar kullanılmıştır. Raporların analizinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucu, öğretmen adaylarının beklentilerinin: Okul deneyimi dersinden (genel olarak); Okul deneyiminden; Uygulama öğretmeninden; Uygulama okulundan (idari olarak); Fakülte'deki teorik ders ve öğretim elemanlarından ve Öğretmen adayı olarak kendilerinden beklentiler olmak üzere 6 grupta toplandığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, lisans eğitimleri boyunca aldıkları teorik derslerde öğrendiklerini uygulama fırsatı bulma, uygulama öğretmenin öğrencilerle olan iletişimini izleme ve sınıf yönetiminin nasıl sağlandığı gibi konularda gözlemler yaparak deneyim kazanmayı beklediklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Matematik öğretmen adayı, okul deneyimi, beklentiler.

WHAT ARE THE PRE-SERVICE MATHEMATICS TEACHERS' EXPECTATIONS TOWARD THE COURSE OF SCHOOL EXPERIENCE?

Abstract

The purpose of this study is to identify pre-service mathematics teachers' expectations toward the course of School Experience. 26 pre-service teachers studying at Department of Elementary Mathematics Education in the 4th grade and Department of Secondary Science and Mathematics Education in the 5th grade and taking the School Experience course in the fall semester of 2015-2016 academic year constitutes the study group. Reports written by the pre-service teachers about what they expect from the school experience in the beginning of the semester were used as the data collection tool. The content analysis method was employed for the data analysis. Based on the data analysis, it was identified that pre-service teachers' expectations were grouped into 6 category as expectations from the course of School Experience (in general), school experience, the mentor teacher, the practice school (focusing on administrative), lectures and lecturers in the faculty, and themselves as pre-service teachers. Most of the pre-service teachers reported that they expected to gain experiences by observing the issues like having opportunity to practice what they have learnt from the theoretical courses during their undergraduate education, monitoring the teachers' communication with the students and how the classroom management is ensured by the teachers.

Keywords: Pre-service mathematics teachers, school experience, expectations.

GİRİŞ

Okul deneyimi dersi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin bölümlerine göre 4. veya 5. sınıfta aldıkları bir derstir. 5 saatlik bu dersin 1 saati fakültede teorik olarak, 4 saati ise uygulama okullarında uygulamalı olarak yürütülen bir derstir. Bu dersin içeriği Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönergesi'nde şu şekilde tanımlanır: "Okul deneyimi, öğretmen adaylarına, okul örgütü ve yönetimi ile okullardaki günlük yaşamı tanıma, eğitim ortamlarını inceleme, ders dışı etkinliklere katılma deneyimli öğretmenleri görev başında gözleme, öğrencilerle bireysel ve küçük gruplar halinde çalışma ve kısa süreli öğretmenlik deneyimleri kazanma olanağı veren, onların öğretmenlik mesleğini doğru algılayıp benimsemelerini sağlayan fakülte öğretim programında yer alan dersleri ifade eder" (MEB, 1998). Bu tanıma ek olarak, okul deneyimi öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca aldıkları kuramsal bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı sağlayan bir derstir. Bu dersi alan öğrenciler bir sonraki dönem Öğretmenlik Uygulaması dersini alır ve mesleğe adım atmadan önce gerçek sınıf ortamıyla tanışma fırsatı bulurlar. Okul deneyimi dersi, uygulamalı bir ders olmasına rağmen, çoğunlukla gözlem yapmaya dayalıdır. Gözlem konuları genel olarak öğretmenin ve öğrencinin okuldaki bir gününü gözlemleme, öğretmenin dersi nasıl işlediği, hangi öğretim yöntem ve tekniklerini uyguladığı, sınıf yönetimini nasıl sağladığı, ölçme değerlendirme ile ilgili yapılan etkinliklerin neler olduğu gibi konulardır. Bununla birlikte, okulun idari yapısını, okul müdür ve yardımcılarının görev ve sorumlulukları gibi konularda da gözlemler yapmaları beklenir (YÖK, 2007).

Araştırmanın Önemi

Öğretmen adaylarına hizmet içi eğitim öncesi fakültelerde etkin bir şekilde eğitim verilmesi öğretmen yetiştirme sisteminin en önemli unsurlarından birisidir. Bu eğitimin en önemli aşamalarından biri okul deneyimi dersidir. Okul deneyimi dersi kapsamında, öğretmen adaylarından uygulama okullarında gözlem yapmaları ve bu gözlemlere dayanarak öğretmenlik mesleğine yönelik çıkarımlar yaparak deneyim kazanmaları beklenmektedir. Bu beklentilerin yerine getirilmesinde ve dersin etkili bir şekilde yürütülmesinde öğretmen adaylarının da okul deneyimine yönelik beklentilerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Chong ve Low (2009), öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentilerinin onların mesleklerini sürdürmede etkili ve önemli olduğunu vurgulamıştır. Cole ve Knowles (1993), öğretmen adaylarının beklentilerinin onların gerçek okul deneyimlerinde güçlü bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, beklentilerin ifade edilmesinin hem içsel motivasyonun artması hem de okul deneyimi sürecine yönelik farkındalık yaratması bakımından önemli olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının kendi deneyimlerine dair bir öz-değerlendirme sürecini de beraberinde getirmesini mümkün kılmaktadır (Endedijk, Vermunt, Verloop ve Brekelmans, 2012).

İlgili alan yazında, öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik görüş, tutum, beklenti gibi duyuşsal alanlarının incelendiği birçok nicel araştırma bulunmaktadır. Özmen (2008) çalışmasında, ilköğretim ve ortaöğretim bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerinden beklentilerini, karşılaştıkları sorunları ve uygulamalardan faydalanma düzeylerini araştırmıştır. Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının, öğretim elemanları ve öğretmenlerin yeterli yardımı göstermesi, raporlara etkili dönüt alma, farklı öğretim elemanlarının farklı uygulamalar yapması gibi konularda sorunlar yaşadıklarını göstermiş ve bu konuya yönelik beklentileri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Şaşmaz Ören, Sevinç ve Erdoğan (2009) ve Demir, Şahin ve Arcagök (2015) tarafından yürütülen çalışmalarda, öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerine yönelik tutum ve görüşleri araştırılmış, orta ve olumlu düzeyde görüş ve tutumlar belirlenmiştir. Bu çalışmanın amacıyla benzer şekilde, Turgut, Yılmaz ve Firuzan (2008), ilköğretim matematik öğretmen adaylarının Okul Deneyimi II dersinin uygulanmasının etkililiğine ve bu süreçteki uygulama öğretmenlerine ilişkin görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerinin öğretmenlik mesleğini sevdirdiğini ve ilerideki öğretmenlik yaşantıları için faydalı ve gerekli olduğunu düşündüklerini göstermiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının bu ders ile mesleki deneyim kazandıklarını ve okul deneyimi uygulamaları sonucunda öğrenci davranışları ve öğretmen tutumları hakkında fikir kazandıklarını belirtmişlerdir.

Belirtilen bu nicel araştırmaların yanı sıra nitel araştırmaların azlığı dikkat çekmekte ve nitel araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyle, matematik öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentilerinin neler olduğu sorusuna nitel araştırma penceresinden yanıt aranarak alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma türlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Yaşantılara dair deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar gibi çeşitli durumlar olgular olarak adlandırılabilir. Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olunan, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunamayan olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005,). Olgu bilimin temelini bireysel tecrübeler oluşturmakta ve araştırmaya dahil olan katılımcıların kişisel (öznel) tecrübeleri, algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamları incelenmektedir (Baş ve Akturan, 2008). Öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentileri çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Okul Deneyimi dersini alan öğretmen adaylarına 2015-2016 öğretim yılı güz döneminin ilk dersinde, okul deneyimi dersine yönelik beklentilerinin neler olduğunu belirten bir rapor yazmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarına raporların içeriği ile ilgili herhangi bir yönlendirme yapılmamış, sayfa veya kelime sayısı sınırlandırılmamış, sadece bu dersin fakültedeki 1 saatlik teorik ve uygulama okulundaki 4 saatlik uygulama kısımları göz önünde bulundurarak beklentilerini yazmaları istenmiştir. Burada amaç, öğretmen adaylarını kısıtlamadan bireysel olarak içeriği kendilerinin belirlemeleridir. Raporların değerlendirilmesinde doğru veya yanlış olarak herhangi bir nitelendirme yapılmayacağı bildirilmiş; sadece raporların uygulama okuluna gitmeden önce yazılması ve zamanında teslim edilmesi gerektiği belirtilmiş ve notlandırma yapılmamıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği (İMÖ) Bölümü 4. Sınıfında öğrenim gören 16 ve Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi (OFMAE) Bölümü 5. sınıfında öğrenim gören 10 öğretmen adayı olmak üzere toplam 26 öğretmen adayından oluşmaktadır (Tablo 1). Katılımcıların 24'ü kadın, 2'si erkektir. 2015-2016 öğretim yılı güz dönemi itibarıyla Okul deneyimi dersini alan tüm öğretmen adayları, amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile çalışmaya dahil edilmiş, böylece derse yönelik beklentilerinin araştırılarak zengin ve derinlemesine bilgiye ulaşılması hedeflenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Tablo 1'de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntılar belirtilirken ÖA1, ÖA2, ÖA3, ..., ÖA26 şeklinde isimlendirilmiştir.

Tablo 1: Bölümlere Göre Çalışma Grubu Sayısı ve İsimlendirilmeleri

Çalışma Grubu	İMÖ	OFMAE
Öğretmen Adayı Sayısı	16	10
Öğretmen adaylarının isimlendirilmeleri	ÖA1,ÖA2,....., ÖA16	ÖA17, ÖA18,....., ÖA26

Veri Analizi

26 öğretmen adayına ait raporlar, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, çeşitli yazılı dokümanlardan elde edilen bilgilerin sistematik olarak incelenmesi ve anlamlandırılması çalışmasıdır. İçerik analizinde genel amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek düzenlemek ve ilgili kavram ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada, öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentileri belirli kategoriler altında toplanmış ve düzenlenmiştir.

Veri analizi sürecine ilk olarak, raporların okunmasıyla başlanmıştır. Öğretmen adaylarının raporları ortalama 1,5 sayfadır. Raporlar satır satır okunmuş ve öğretmen adaylarının beklentilerine dair genel kavramsal bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Raporların bulunduğu sayfaların sağda kalan boş kısımlarına ilgili kodlar yazılmıştır. Bu kodlar daha sonra, öğretmen adaylarının beklentilerini belirttiği kategoriler altında toplanmış ve bu kategorilere ait alt kategoriler belirlenmiştir. Her bir kategoride tanımlanan beklentiler katılımcılardan alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve tablolarda sunulmuştur.

BULGULAR

Yapılan içerik analizi sonucunda, öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentilerinin 6 kategoride toplandığı belirlenmiştir:

1. Okul deneyimi dersinden genel beklentiler,
2. Okul deneyiminden beklentiler,

3. Uygulama öğretmeninden beklentiler,
4. Uygulama okulundan (idari olarak) beklentiler,
5. Fakülte'deki teorik ders ve öğretim elemanından beklentiler,
6. Bir öğretmen adayı olarak kendisinden beklentiler.

1. Okul Deneyimi Dersinden Genel Beklentiler

Öğretmen adayları, okul deneyimi dersine yönelik beklentilerini belirttikleri raporlarına bu derse yönelik genel beklentilerini ifade ederek giriş yapmışlardır. Öğretmen adaylarının neredeyse tamamı ders sonunda kazanacakları kazanımlara yönelik beklentilerini ifade etmişlerdir. Tablo 2'de görüldüğü gibi bu kategoriye ait 3 alt kategori belirlenmiştir. Bunlardan ilki, *teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı* (f=23) şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, okul deneyimi dersinin, lisans eğitimleri boyunca aldıkları teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı sağlanmasını beklediklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından biri okul deneyimi dersi için "Aldığımız eğitim derslerindeki bilgiyi sindirmek için çok iyi bir fırsat olduğunu düşünüyorum" (ÖA-10) şeklinde beklentisini belirtmiştir. ÖA11 ve ÖA17'ye ait doğrudan alıntılar Tablo 2'de görülmektedir.

Diğer bir alt kategori, *öğretmenlik mesleğini tanıma* (f=3) olarak kodlanmıştır. 3 öğretmen adayı okul deneyimi dersi sayesinde tecrübe edineceklerini ve akıllarındaki sorulara yanıt bulmayı beklediklerini belirtmişlerdir. ÖA8 ifadesinde, "Tecrübe, destek ve bakış açısı kazandırmasını bekliyorum" diyerek okul deneyimine dair beklentisini ortaya koymuştur. ÖA6'ya ait doğrudan alıntı Tablo 2'de görülmektedir.

Bu kategorideki son alt kategori, *deneyimli öğretmenleri gözleme* (f=2) şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen adaylarından ÖA7 ve ÖA24, okul deneyimi dersi ile deneyimli öğretmenleri gözleme olanağı bulacaklarını belirtmiştir. ÖA24 ifadesinde, "Meslekte deneyimli öğretmenleri gözleme şansımız olacağını düşünüyorum" şeklinde beklentisini belirtmiştir. ÖA7'ye ait direkt alıntı Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: Okul Deneyimi Dersinden Genel Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
*Teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı	23	" <i>Şu zamana kadar almış olduğumuz eğitimin aslında ne için olduğunu göstereceğine inanıyorum</i> " (ÖA11). " <i>Teorik bilgileri uygulamaya dökme sürecinde büyük fırsat sağlayacaktır</i> " (ÖA17).
*Öğretmenlik mesleğini tanıma	3	" <i>Bu dersin sonunda, öğretmen adayının mesleğini severek ve layığıyla yapamayacağına karar vereceğine inanıyorum. Çünkü bir öğretmen ya bir taştan güneş ışınlarının çıkmasını sağlayabilir ya da dünya üzerinde nadiren bulunan bir çiçeğin ölmesine sebep olabilir</i> " (ÖA6).
*Deneyimli öğretmenleri gözleme	2	" <i>Deneyimli öğretmenleri görev başında gözleme ve öğrencilerle çalışma olanağı verileceğine inanıyorum</i> " (ÖA7).

2. Okul Deneyiminden Beklentiler

Öğretmen adaylarının raporlarında en sık ifade ettikleri beklentiler bu kategori altında toplanmış ve 8 adet alt kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler ve öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntılar Tablo 3'te görülmektedir. Okul deneyimine dair belirtilen en sık beklenti *öğretmenin öğrencilerle ilişkisini gözleme* (f=17) şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun belirttiği bu beklentide öğretmenin sınıf içinde öğrencisine nasıl davrandığı, nasıl ve ne şekilde iletişim kurduğu gibi ifadeler en çok bahsi geçen konulardandır. Örneğin, ÖA25 raporunda, "*Öğrencilerle öğretmen arasındaki ilişki çok önemli bir unsur. Bu seviyeyi iyi koruyamazsak ya hiç sevmeyen ya da hiç sözünü dinlettiremeyen bir öğretmen haline dönüşüyoruz. Bu iki öğretmen rolünün ortasında bir öğretmen nasıl olunur? Tüm bu sorulara cevap almayı düşünüyorum*" şeklinde beklentisini dile getirmiştir. Diğer bir öğretmen adayı ise, "*Öğretmenin öğrencilerle ders dışı konularda sohbet edip etmediğini gözleme imkânı bulacağım*" (ÖA26) diyerek öğretmen-öğrenci ilişkisine dair var olan meraklarını giderme konusunda beklentisini belirtmiştir. Bir başka öğretmen adayı, "*Öğretmen-öğrenci diyaloglarını gözlemleyip, doğruyu yanlış göreceğiz*" (ÖA18) şeklinde beklentisini ifade etmiştir. ÖA8 raporunun bir bölümünde "... *adil olmak, tüm öğrencilere eşit davranmak için neler yapılabilir, öğretmenin hareketi*

öğrenciyi nasıl etkiliyor, hangi durumlar adil olmayı sağlıyor veya engelliyor ..." şeklindeki ifadesinde öğretmen-öğrenci ilişkisine dair gözlemlemeyi beklediği konuları belirtiyor. Diğer öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntılar Tablo 3'te görülmektedir.

Bu kategori altında belirtilen en sık ikinci alt kategori *öğretmenin sınıf disiplini nasıl sağladığını gözleme* (f=10) olarak kodlanmıştır. Bu alt kategori, *yaş grubuna yönelik hitabet şekillerini gözleme* ve *öğrencileri derse adapte edebilmek için neler yapıldığını gözleme* olarak iki alt kategoriye daha ayrılmıştır. ÖA6 raporunda, "*Yaş grubunun küçük olması nedeniyle, öğrencilere yönelik hitaplarının nasıl olduğu hakkında iyi bir gözlem yapılması gerektiğini düşünüyorum*" şeklinde beklentisini belirtmiştir. Diğer öğretmen adayına ait doğrudan alıntılar Tablo 3'te görülmektedir.

Bir diğer alt kategori *öğretmenin konuları nasıl anlattığını/ ders işleniş biçimini gözleme* (f=10) şeklinde kodlanmıştır. ÖA25 raporunda, "öğretmen derste tahtayı nasıl kullanıyor, dersi nasıl anlatıyor?.." diyerek gözlemlerine dair beklentilerini dile getirmiştir. ÖA10'un raporundan alınan doğrudan alıntı Tablo 3'te belirtilmiştir.

Bir başka alt kategori *öğretmenin kullandığı yöntemleri/materyalleri gözleme* (f=6) şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen adayları, öğretmenlerin ders anlatımı sırasında kullandığı yöntemlerin neler olduğunu gözleme beklentilerini dile getirmişlerdir. Matematiğin doğası gereği soyut bir ders olmasından ötürü öğretmenin konuları anlatırken nasıl somutlaştırdığına dair gözlem yapacaklarını belirtmişlerdir. ÖA23 raporunda, "*Matematik konularını anlatırken öğretmenin nasıl somutlaştırıp anlaşılır kıldığını merak ediyorum*" (ÖA23) şeklinde beklentisini belirtmiştir. ÖA5'e ait doğrudan alıntı Tablo3'te görülmektedir.

Bir diğer alt kategori, *öğretmenin ölçme ve değerlendirmeyi nasıl yaptığını gözleme* (f=4) şeklinde kodlanmıştır. Bu alt kategoride, öğretmen adayları, öğretmenin sınavları nasıl yaptığı, ödevleri nasıl verdiğine dair gözlem yapma beklentilerini dile getirmişlerdir. ÖA24'e ait doğrudan alıntı örneği Tablo 3'te verilmiştir.

Bir başka alt kategori, *öğretmenin zaman yönetimini nasıl yaptığını gözleme* (f=2) şeklinde belirlenmiştir. Öğretmenin konu dağılımını nasıl yaptığını, konuları anlatmada ve müfredatı yerine getirmede zamanı nasıl kullandığını gözlemlemeye dair beklentiler dile getirilmiştir. ÖA23'e ait doğrudan alıntı Tablo 3'te belirtilmiştir.

Öğretmen adayları tarafından raporlarında dile getirilen bir diğer kategori *öğrencileri tanıma* (f=3) şeklinde kodlanmıştır. Bu alt kategori, öğrencilerin hangi konuları anlamakta zorlandıklarını gözleme ve öğrencilerin sevdikleri konuları öğrenme gibi beklentileri içermektedir. ÖA15 raporunda "*Öğrencileri tanımak, kafa yapılarını anlamak esas amacım*" şeklinde beklentisini belirtirken, ÖA19'a dair doğrudan alıntı Tablo 3'te verilmiştir.

Bu kategorideki son alt kategori sınıf/okul ortamını tanıma (f=3) şeklinde kodlanmıştır. Öğretmen adayları, uygulama okulunun fiziki koşulları ve yeterlilikleri gibi donanımlara dair gözlem yapma beklentilerini belirtmişlerdir. ÖA11'e ait doğrudan alıntı Tablo 3'te verilmiştir.

Okul deneyiminden beklentiler kategorisinde yer alan tüm alt kategoriler, belirtilme sıklıkları ve doğrudan alıntı örnekleri Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3: Okul Deneyiminden Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
*Öğretmenin öğrencilerle ilişkisini gözlemlene	17	"Öğretmen-öğrenci ilişkisini sınıf ortamında teneffüs ederek canlı gözlemleyebilme düşüncesi heyecan verici..." (ÖA12) "Öğretmenin öğrencilerle ne şekilde iletişim kurduğunu gözlemleyebilme şansım olacak" (ÖA19).
*Öğretmenin sınıf disiplinini nasıl sağladığını gözlemlene -Yaş grubuna yönelik hitabet şekillerini gözlemlene - Öğrencileri derse adapte edebilmek için neler yapıldığını gözlemlene	10	"Sınıf yönetimi ile ilgili ne yapılıyor, ne sonuçlar doğuruyor, ne yapılmalı... Bu sorulara dair fikir oluşturmayı bekliyorum" (ÖA8). "Öğrenciyle nasıl iletişim kurmamız, onlara nasıl hitap etmemiz gerektiğini öğretecek bir deneyim bekliyorum" (ÖA22). "Öğrencimize bir arkadaş gibi davranmayı kendimize sorumluluk kabul ediyor, bu konuda neler yapabiliriz diye gözlem yapmayı bekliyoruz" (ÖA17).
* Öğretmenin konuları nasıl anlattığını/ ders işleniş biçimini gözlemlene	10	"Ders anlatış biçimi, kullandığı dil vb konularda gözlem yaparak bana yarayacağını düşündüğüm taraflarını öğretmenlik yaşantımda hayata geçireceğim" (ÖA10).
*Öğretmenin kullandığı yöntemleri/materyalleri gözlemlene	6	"Öğretmenlerin konuların anlatımında hangi yöntemleri kullandığını gözlemleyebileceğim" (ÖA5).
*Öğretmenin ölçme ve değerlendirmeyi nasıl yaptığını gözlemlene	4	"Varsa, ders sırasında uygulanan değerlendirme tekniklerini, sınavların nasıl uygulandığını, ödevlerin nasıl verildiğini gözlemleyebilmek istiyorum" (ÖA24).
*Öğretmenin zaman yönetimini nasıl yaptığını gözlemlene	2	"Öğretmenin zaman yönetimini nasıl yaptığını ve kısıtlı bir sürede konuları nasıl yetiştirdiğini gözlemlemek istiyorum" (ÖA23).
* Öğrencileri tanıma	3	" Gelecekte karşıma çıkabilecek, hiperaktif, üstün zekâli, özel yetenekli ya da kaynaştırma öğrencilerini göreceğim, nasıl yaklaşmam gerektiğini gözlemleyerek ve yaşayarak öğrenme fırsatı bulacağım" (ÖA19).
* Sınıf/okul ortamını tanıma	3	"Okulun fiziki konumu öğrenciler için yeterli mi, sınıflar yeteri kadar büyük mü, okulun içi ferah mı gibi sorulara olumlu yönde cevaplar almayı bekliyorum" (ÖA11).

3. Uygulama Öğretmeninden Beklentiler

Öğretmen adaylarının raporlarında belirttikleri bir başka kategori uygulama öğretmeninden beklentilerdir. 26 öğretmen adayından 8'i uygulama öğretmenleriyle iletişim ve işbirliği içinde bulunmayı beklediklerini belirtmişlerdir. Bu öğretmen adayları, uygulama öğretmenlerinin ders planlarının içeriklerini kendileriyle paylaşmalarını beklediklerini dile getirmişlerdir. ÖA20 raporunda "Öğrencilerin bireysel farklılıklarını, işlemeyi planladığı dersle ilgili örnek etkinlikler göstermesini beklemekteyim" şeklinde ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından bazıları (ÖA12, ÖA2) kendilerinin misafir ya da abla olarak değil öğretmen olarak görülme ve buna göre davranılmaları gerektiğini söyleyerek beklentilerini dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntılar Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4: Uygulama Öğretmeninden Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
*Öğretmen adayıyla iletişim ve işbirliği içinde bulunma	8	"Bizi yönlendirmeleri, ders anlatırken ya da kendileri anlatırken yol göstermelerini bekliyorum" (ÖA11). "Bizleri misafir ya da abla yerine 'öğretmen' olarak görmelerini ve ona göre muamele yapmalarını bekliyorum" (ÖA12).

4. Uygulama Okulundan (İdari Olarak) Beklentiler

Öğretmen adaylarının raporlarında belirttikleri diğer bir kategori uygulama okulundan, özellikle idari kısımdan beklentilerdir. 26 öğretmen adayından 7'si okul idaresinin öğretmen adaylarına gözlem yapabilmeleri için ortam sağlamalarını ve okul müdür ve yardımcılarının öğretmen adayını gerçek bir öğretmen olarak görmelerine dair beklentilerini belirtmişlerdir. Ayrıca uygulama okulu ve yönetimini tanıma, okulun idari işleyişi ile ilgili bilgilendirme yapılması, öğretmenlerin okul yönetimi, personeli ve velilerle olan iletişimlerini gözleme gibi alt kategorilerde yer alan beklentiler de ifade edilmiştir. Beklentilere ait alt kategoriler ve öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntılar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Uygulama Okulundan (İdari Olarak) Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
*Öğretmen adayına gözlem yapabilmeleri için ortam sağlanması - Okul ve okul yönetimini tanıma - Okulun idari işleyişi ile ilgili bilgilendirilme yapılması - Öğretmenlerin okul yönetimi, personeli ve velilerle olan iletişimlerini gözleme	5	"Okulla ilgili prosedürlerin neler olduğu, düzenin nasıl işlediği, öğretmenlerin öğrenciler dışında başka ne gibi sorumlulukları olduğu hakkında bilgi sahibi olmak istiyorum." (ÖA5) "Öğretmenin yöneticilerle, diğer öğretmenlerle, okul personel ve çalışanlarıyla, velilerle olan iletişim, tavır ve davranışları hakkında tecrübe kazanmak ve gözlem yapabilmek.." (ÖA8). "Öğretmen-idareci ilişkilerini görme şansım olacak. Resmîyetin ve gayri resmîyetliğin birbirinden ayrılması gereken noktalarını gözlemleyeceğim" (ÖA19).
*Okul müdürünün, öğretmen adayını öğretmen olarak görmesi	2	"Okul müdürünün, idarenin ve öğretmenlerin bizleri geleceğin öğretmenleri olarak görmesi ve ona göre davranmalarını bekliyorum" (ÖA13).

5. Fakülte'deki Teorik Ders ve Öğretim Elemanından Beklentiler

Öğretmen adaylarının raporlarında belirttikleri bir diğer kategori fakülte'deki teorik ders ve öğretim elemanından beklentilerdir. Öğretmen adaylarından 11'i farklı okullarda staj yapan arkadaşlarının deneyim ve gözlemlerinden yararlanmayı; karşılaşılabilecek sorunlara dair çözümleri konuşarak paylaşmayı ve bunlara dair çözüm yolları aramaya dair beklentilerini belirtmişlerdir. ÖA4 raporunda "Karşılıklı etkileşim ve iletişim içinde birbirimizin gözlemlerinden yararlanabileceğiz. Herhangi bir sorunla karşılaştığımızda farklı fikirlerle çözüm yollarımızı çeşitlendirebileceğimizi düşünüyorum. Duruma göre ortak planlar çizebileceğimiz bir ders bekliyorum" (ÖA4) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Bu kategorideki diğer alt kategoriler, okul deneyimi dersini veren öğretim elemanlarının olası problem durumlarında destek olmaları, tutum ve davranışlarının yönlendirici olması gibi beklentileri içermektedir. Ayrıca, öğretim elemanlarının tecrübelerinden yararlanma ve tavsiye alma beklentilerini de belirtmişlerdir. Bir öğretmen adayı da (ÖA20) uygulama öğretmeniyle öğretim elemanı arasındaki iletişimin gerekliliğini vurgulamıştır. Beklentilere ait alt kategoriler ve öğretmen adaylarına ait seçilen doğrudan alıntılar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Fakülte'deki Teorik Ders ve Öğretim Elemanından Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
*Farklı okullarda staj yapan öğretmen adaylarının deneyim ve gözlemlerinden yararlanma - Karşılaşılabilecek sorunları paylaşma ve çözüm yolları arama	11	"Arkadaşlarımda da yaşamış olduğu deneyimleri paylaşması, her haftanın kritiğini yaparak durum değerlendirmesi yapmak; ben böyle bir durumla karşılaşırsaydım nasıl davranırdım, nasıl davranmam gerekirdi? Meslekte kendimi nasıl geliştirebilirim?.. gibi sorular hakkında kafa yormak beklentilerim arasındadır" (ÖA12).

*Olası olumsuz durumlarda destek olunması	3	"Karşılaşılabilecek olumsuzluklarda yanımızda durmaları, pes etmemize yardımcı olunması gerektiğini düşünüyorum" (ÖA6). "Dersin hocalarından, son yılımızda, yaşayabileceğimiz staj deneyimlerindeki telaşlardan ötürü, bize doğru yolu göstermeleri, olası bilmeden yapılan hatalarda karşı tarafta (okul ve okulun kadrosu) bulunmayıp arkamızda durmaları ve bize güvenmeleridir" (ÖA9).
* Öğretim elemanlarının tutumlarının yönlendirici olması	2	"Hocalarımızdan beklentilerim, bize karşı tutumlarının yönlendirici ve destekleyici olmasıdır. Çoğu şeyi yeni deneyimlediğimizin bilincinde olduklarının farkındayım" (ÖA5).
*Öğretim elemanının tecrübelerinden yararlanma/tavsiye alma	3	"Okulda yaşadığımız, gözlemlediğimiz her şeyi sınıfta paylaşarak, karşılaştığımız durumlarda nasıl bir yol izlememiz gerektiği konusunda hocalarımızın tecrübelerinden yararlanarak ilerlemek istiyoruz" (ÖA10).
*Öğretim elemanının uygulama öğretmenleriyle iletişim içinde olması		"Öğretim elemanlarının uygulama öğretmenleriyle birlikte hareket edebilmeleri için her öğretim yılı başında bilgilendirme toplantıları düzenleyebilir" (ÖA20).

6. Bir Öğretmen Adayı Olarak Kendisinden Beklentiler

Öğretmen adaylarının raporlarında belirttikleri son kategori bir öğretmen adayı olarak kendilerinden beklentilerdir. 6 öğretmen adayı, okul deneyimi sonundaki gözlemlerinden tecrübe edinerek ilerideki öğretmenlik deneyimlerine yol göstereceğini belirtmiştir. ÖA26 raporunda "Dersine girdiğim öğretmenlerin olumlu yönlerini kendime yol gösterici olarak alıp, olumsuz yönlerini de daha net bir şekilde göreceğim" şeklindeki ifadesinde gözlemlerinden öğretmenlik mesleğine yönelik çıkarımlar yapacağını belirtmiştir. Öğretmen adaylarına ait doğrudan alıntı örnekleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Bir Öğretmen Adayı Olarak Kendisinden Beklentiler

Alt Kategoriler	f	Doğrudan Alıntı Örnekleri
* Gözlemlerden tecrübeler edinme	6	"Öğretmenlik mesleği için yeterliliklerimi ve yetersizliklerimi daha iyi görerek kendimi öğretmenlik mesleğinde ölçmemi sağlayacağım" (ÖA1). "Sevilen ve saygı duyulan bir öğretmen olmayı başarmayı, derste kendimi dinletebilmeyi, tüm öğrencilere dersi sevdirebilmeyi, matematiğin korkulan bir dersten ziyade herkesin sevdiği bir ders haline getirmeyi planlıyorum" (ÖA21).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi dersine yönelik beklentileri 6 kategoride yer almış ve her bir kategoriye ait alt kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler Tablo 8'de özet olarak verilmiştir.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi Dersine Yönelik Beklentileri (Özet)

Kategoriler	Alt Kategoriler
Okul deneyimi dersinden beklentiler (genel)	<ul style="list-style-type: none"> Teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı Öğretmenlik mesleğini tanıma Deneyimli öğretmenleri gözleme
Okul deneyiminden beklentiler	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenin öğrencilerle ilişkisini gözleme Öğretmenin sınıf disiplini nasıl sağladığını gözleme Öğretmenin konuları nasıl anlattığını/ ders işleniş biçimini gözleme Öğretmenin hangi yöntemleri/materyalleri/kaynakları kullandığını gözleme Öğretmenin ölçme ve değerlendirmeyi nasıl yaptığını gözleme Öğretmenin zaman yönetimini nasıl yaptığını gözleme

	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencileri tanıma• Sınıf/okul ortamını tanıma
Uygulama öğretmeninden beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen adayıyla iletişim ve işbirliği içinde bulunma
Uygulama okulundan (idari kısım) beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmen adayına gözlem yapabilmeleri için ortam sağlanması• Okul müdürünün, öğretmen adayını 'öğretmen' olarak görmesi
Fakülte'deki teorik ders ve öğretim elemanlarından beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Farklı okullarda staj yapan öğretmen adaylarının deneyim ve gözlemlerinden yararlanma• Olası olumsuz durumlarda destek olunması• Öğretim elemanının tecrübelerinden yararlanma/tavsiye alma• Öğretim elemanlarının tutumlarının yönlendirici olması• Öğretim elemanının uygulama öğretmenleriyle iletişim içinde olması
Bir öğretmen adayı olarak kendisinden beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Gözlemlerden tecrübeler edinme

Tablo 8'de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentileri arasında uygulama okulundan ve fakülte'deki teorik dersten beklentiler kategorileri yer almaktadır. Bu sonuç, Kırbulut, Boz ve Kutucu (2012)'nin, kimya öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik beklentilerini inceledikleri ve öğretmen adaylarının beklentilerinin fakülte, uygulama okulu ve öğretmenlik deneyimi olarak üç kategoride toplandığının belirlendiği çalışmalarıyla tutarlıdır.

Çalışmanın bulguları, öğretmen adaylarının okul deneyimi dersinden genel olarak beklentilerinin teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı olarak düşünmeleri olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının neredeyse tamamı bu beklentilerini belirtirken lisans dönemi boyunca aldıkları teorik derslerde öğrendikleri bilgileri ilk kez bu ders kapsamında uygulamaya geçirme fırsatı bulacaklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının beklentilerinin çoğunlukla uygulama öğretmenine yönelik olduğu çalışmanın bulgularından biridir. Öğretmen adaylarının okul deneyimleri boyunca uygulama öğretmenleriyle bire-bir iletişim içinde olmaları ve onların sınıflarında gözlemci olarak bulunmaları beklentilerinin bu yönde yoğunlaşmasına neden olabilir. Uygulama öğretmenlerine dair en sık belirtilen beklenti, öğrencilerle nasıl iletişim kurdukları, sınıf yönetimini nasıl sağladıkları ve konuları nasıl anlattıklarına dair konulardır. Bu sonuçlar, Kırbulut, Boz ve Kutucu (2012)'nin araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır. Bu kategorideki beklentilerin sıklığı, mesleğe adım atacak öğretmen adaylarının tecrübe eksikliklerinden kaynaklanabilecek olası durumlara yönelik duyulan kaygılar şeklinde yorumlanabilir. İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının küçük yaş grubu olarak tanımladıkları ortaokul öğrencileriyle ilişkilerini nasıl kurmaları gerektiği konusunda kararsız oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra, konuların anlatımında özellikle ilgisi düşük öğrencilerin derse adapte edilmeleri konusunda yoğun bir merak içinde oldukları belirlenmiştir. Tecrübeye dayalı pek çok konuda öğretmen adaylarının beklentilerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Uygulama öğretmenin sınıf yönetimi ve öğretim tekniklerini nasıl kullandığı, okul idaresi tarafından gerçek bir öğretmen olarak davranılmasına dair beklentiler, Kırbulut, Boz ve Kutucu (2012) ile Azar (2003)'ün araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının sınıf disiplini, sınıfı düzenleme, uygun materyalleri kullanma, öğrencileri motive etme gibi konularda kaygılara sahip oldukları belirtilmiştir.

Diğer taraftan uygulama okulunun idari bölümünden beklentiler dile getirilmiş; öğretmen adayı olarak kendilerinin gerçek bir öğretmen olarak görülmeleri ve ona göre davranılmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bu durumun, öğretmen adaylarının uygulama okullarında karşılaştığı tutumlarla ilgili olabilir.

Fakülte'deki teorik ders ve öğretim elemanından beklentiler kategorisinde öğretim elemanının uygulama öğretmenleriyle iletişim içinde olmasına dair bir alt kategori belirlenmiştir. Bu sonuç Azar(2003)'ün sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Azar (2003) çalışmasında, sınıf öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik, fakülte ile uygulama okulları arasında sağlıklı bir işbirliğinin

eksikliğine dair görüş belirtmiş ve fakülte öğretim elemanı ile uygulama okulu arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesini önermiştir.

Öneriler

Okul deneyimi gibi uygulamaya dayalı bir derste, öğretmen adaylarına yaşayacakları deneyimlere dair beklentileri sorulduğunda farkındalık kazanmaları ve süreç boyunca belirli hususlarda daha dikkatli ve özenli olmaları kaçınılmazdır. Ayrıca, okul deneyimi sürecinin sonunda, öğretmen adaylarına, beklentilerinin ne derece karşılandığına dair bir öz-değerlendirme fırsatı verilerek bir sonraki dönem Öğretmenlik Uygulaması dersi ile devam edeceği uygulamaya dair yeni beklentilerle birlikte tecrübelerine dayanarak çıkarımlar yapma fırsatı sunulmuş olacaktır. Bununla birlikte, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması gibi derslerin amacı öğretmen adaylarını sadece haftanın belirli günlerinde uygulama okullarına göndermek yerine fakülte-okul işbirliğini sürekli hale getirerek hem okulların hem de fakültelerin gelişimine katkı sağlamak olmalıdır (Kırksekiz, Uysal, İşbulan, Akgün, Kıyıcı ve Horzum, 2015). Bu konuda, hem Milli Eğitim Bakanlığının hem de fakültelerin işbirliğini yürütmek bakımından resmi adımlar atması önerilmektedir. Son olarak, öğretmen adaylarının yanı sıra, uygulama okulundaki öğretmen ve idarecilerin okul deneyimi sürecinde öğretmen adaylarından beklentileri araştırılabilir; farklı bölümlerde okuyan öğretmen adaylarıyla da benzer çalışmalar yürütülebilir.

Not: Bu çalışma 13- 15 Mayıs 2016 tarihlerinde Antalya’da 10 Ülkenin katılımıyla düzenlenen 7th International Congress on New Trends in Education – ICONTE’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Azar, A. (2003). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüşlerinin yansımaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 159.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma metotları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Cole, A.L. ve Knowles, J.G. (1993). Shattered images: Understanding expectations and realities of field experiences. *Teaching and Teacher Education*, 9 (5/6), 457-471.
- Demir, M. K., Şahin, Ç. ve Arcagök, S. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının okul deneyimi derslerine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 136-156.
- Endedijk, M. D., Vermunt, J. D., Verloop, N., & Brekelmans, M. (2012). The nature of student teachers’ regulation of learning in teacher education. *British Journal of Educational Psychology*, 82, 469-491.
- Kırksekiz, A., Uysal, M., İşbulan, O., Akgün, Ö. E., Kıyıcı, M. ve Horzum, M. B. (2015). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine eleştirel bir bakış: Problemler, beklentiler ve çözüm önerileri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 433-451.
- Kirbulut, Z. D., Boz, Y. & Kutucu, E. S. (2012). Pre-service chemistry teachers’ expectations and experiences in the school experience course. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(2).
- MEB (1998). Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim-Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özmen, H. (2008). Okul deneyimi-I ve Okul Deneyimi- II derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25, 25-37.
- Şaşmaz Ören, F., Sevinç, Ö.S. ve Erdoğan, E. (2009). Öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerine yönelik tutumlarının ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 15(58), 217-246.

Turgut, M., Yılmaz, S. ve Firuzan, A. R. (2008). Okul Deneyimi uygulama sürecinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Üniversite ve Toplum*, 8 (2).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), (2007). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007). Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Yayınları.